

Kostas Karyotakis'in Yaşamı ve Yapıtlarındaki Etkiler *

*Güneş Fındıkoğlu

¹*Istanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, gunesfindikoglu@gmail.com, ORCID: 0009-0006-7661-2670*

Geliş Tarihi/Received: 28.04.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 26.06.2025

e-Yayın/e-Printed: 02.07.2025

ÖZET

Bu çalışma, 20. yüzyılın başlarındaki karmaşık toplumsal ve kültürel değişimlerin etkisi altında şekillenen Yunan şair Kostas Karyotakis'in edebi kişiliğini nasıl oluşturduğunu incelemeyi amaçlamaktadır. Yunanistan'da Savaşlar Arası dönemde, özellikle de 1920 Kuşağı'nın en belirgin temsilcisi olarak kabul edilen Karyotakis, genç yaşta kaleme aldığı şiirler ve edebi dergilere yaptığı katkılarıyla dikkat çekmiştir. Karyotakis'in hayatı, hem kişisel mücadeleleri hem de sanatsal arayışları bakımından dikkate değerdir. Özellikle Fransız sembolistlerden aldığı ilhamla şekillenen şiir anlayışı, Karyotakis'in kendine özgü dil ve üslup arayışını yansıtmaktadır. Bu bağlamda, Karyotakis'in eserlerindeki etkileri incelemek dönemin edebi dinamiklerinin anlaşılmasına da katkı sağlayacaktır. Bu çalışma, İrini Sarioğlu danışmanlığında 2020 yılında tamamlanan "Yunan Şair Kostas Karyotakis'in Yaşamı, Yapıtları ve Yunan Şiirine Etkisi" başlıklı yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kostas Karyotakis, Şiir, Sembolizm, Yunanistan

Greek Poet Kostas Karyotakis's Life and Influences on his Work

ABSTRACT

This study aims to explore the formation of the literary identity of the Greek poet Kostas Karyotakis, whose work was profoundly shaped by the intricate social and cultural transformations of the early 20th century. Widely regarded as the most prominent representative of the Interwar period in Greece, and particularly of the Generation of 1920, Karyotakis garnered attention from an early age through his poetry and his active contributions to literary journals. His life is noteworthy not only for its personal struggles but also for his artistic ambitions. Influenced notably by the French Symbolists, Karyotakis developed a distinctive poetic vision that reflects his quest for a unique voice and aesthetic. In this context, an analysis of the influences that informed Karyotakis's work will provide valuable insights into the literary dynamics of the era. This article is derived from the master's thesis entitled "Life, Work and Influence on Greek Poetry of Greek Poet Kostas Karyotakis", supervised by Irini Sarioglu in 2020.

Key Words: Kostas Karyotakis, Poetry, Symbolism, Greece

GİRİŞ

Modern Yunan şiirinin en çarpıcı ve trajik figürlerinden biri olan Kostas Karyotakis, yalnızca yazdıklarıyla değil, yaşamıyla da derin bir edebi ve kültürel çözümlemeyi hak etmektedir. Kendisini çevreleyen siyasal baskılar, toplumsal yabancılaşma ve bireysel varoluş krizleri, onun şiirsel üretimini besleyen başlıca kaynaklar arasında yer alırken; entelektüel gelişimini yönlendiren etkiler, büyük ölçüde Avrupa edebiyatı, özellikle de Fransız şiir geleneğiyle olan yoğun temasları çerçevesinde şekillenmiştir. Ancak bu etkilerin nasıl dönüştürüldüğü, hangi ölçüde içselleştirildiği ve Karyotakis'in bireysel şiir sesine nasıl evrildiği soruları, henüz yeterince kapsamlı bir şekilde ele alınmamıştır.

Bu çalışma, şairin yaşam öyküsünü yalnızca biyografik bir çerçevede değil, aynı zamanda entelektüel bir izlek olarak ele alarak, onun edebi kimliğinin oluşum sürecine ışık tutmayı amaçlamaktadır. Karyotakis'in okuma tercihleri, çeviri faaliyetleri, döneminde yayımlanan dergilerle kurduğu ilişkiler ve özellikle Fransızca eserler üzerinden inşa ettiği edebi dünyası, bu incelemenin odak noktalarını oluşturmaktadır.

Karyotakis'in trajik sonunu hazırlayan bireysel ve toplumsal etkenlerin ardında nasıl bir edebi evren şekillendiğini anlamaya çalışmak, yalnızca onun şiirsel mirasını değil, aynı zamanda modern Yunan edebiyatının kırılma anlarını anlamak açısından da önemlidir. Bu makale, şairin metinlerinde görülen

dış etkilerle kişisel dönüşümü arasındaki hassas dengeyi gözeterek Karyotakis'in şiirsel evreninin hem dış kaynaklarla ilişkisini hem de bu ilişkiden doğan özgünlüğü ortaya koymayı hedeflemektedir.

Yaşamı

Yunan şair Kostas Karyotakis 30 Ekim 1896'da, mühendisi Yorgos Karyotakis ve Tripoli'nin ileri gelen ailelerinden Ekaterini Skayanni'nin oğlu olarak Tripoli'de dünyaya gelmiştir. Eğitimi, babasının sürekli tayinleri yüzünden Yunanistan'ın farklı şehirlerinde sürdürmek zorunda kalmıştır. 1913 yılında Girit, Hanya'da orta öğretimini tamamlayarak, burada ileri derecede Fransızca ve temel Almanca eğitimi almıştır (Sakellariadis, 1938).

1912 yılında, yani Karyotakis henüz 16 yaşındayken ilk şiirini Titanik faciası üzerine kaleme almıştır. Bu dönemde Parnassos, Pedikos Asteras (Παιδικός Αστέρας) ve Diaplası (Διάπλαση) gibi edebi yayınları takip ederek şiirlerini bu dergilere yollamaya başlamıştır. 1913 yılında Hanya'da orta öğretimini bitiren şair aynı yılın Eylül ayında Atina'ya gelerek Hukuk Fakültesi'ne kayıt olmuştur. Şiir yazmaya bu yıllarda da devam eden Kostas Karyotakis 1917 yılında mezun olmuş, 1918 yılının baharında ise asker kaçağı olduğu iddiasıyla Selanik'te askere alınmıştır. Bir süreliğine hastalık izniyle Edessa'ya giden şair daha sonra Atina Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi'ne kaydını yaptırmıştır.

1919 yılında kendi hukuk ofisini açıp başarısızlığa uğradıktan kısa bir süre sonra, İnsanların ve Nesnelerin Acısı (Ο Πόνος του Ανθρώπου και των Πραμάτων) adını taşıyan ilk şiir koleksiyonu piyasaya çıkmıştır. Karyotakis'in sadece 10 şiirden oluşan kitabına Vomos (Βωμός), Logos (Λόγος), Pirsos (Πυρρός) gibi edebiyat dergilerinde övgüler daha çok yer almıştır. Şairin henüz genç ve yolun başında olduğundan bahseden bu yorumlarda onun Yunan şiirine yenilik getirebilecek bir kabiliyete sahip olduğundan da bahsedilmiştir (Savvidis, 1989A). Arkadaşı Ayis Leventis ile Gamba (Γάμπα) adıyla çıkardıkları mizah dergisi başarılı olmasına rağmen altıncı sayıdan itibaren sansür dolayısıyla yasaklanmıştır (Savvidis, 1989A).

1919 yılının Ekim ayında Selanik Valiliği'ne tayin edilen Karyotakis, ertesi yıl Memleket Şarkıları (Τραγούδια της πατρίδας) başlıklı eseriyle Filadelfio Şiir Yarışması'nda ikinciliğe layık görülmüştür. Kendisi bu sırada Atina Askeri Hastanesi'nde tedavi gördüğü için ödülü arkadaşı Harilaos Sakellariadis almıştır. Aynı yılın Temmuz ayında Hanya'daki askeri hastaneye transfer edilen Karyotakis "kalp hastalığı belirtileri" nedeniyle ordudaki görevinden azledilmiştir. Kasım ayında Arta'ya atanan şairin 1921 yazında yayımladığı ikinci şiir kitabı Yas Tutmayanlar (Νηπενθή), 1919 sonrası kaleme aldığı şiirleri içermektedir (Sakellariadis, 1973). Eleştirmenler, şiirlerin içerik açısından zenginlik sunmadığını ayrıca biçimsel olarak da kusursuz olmadıklarını belirtmiştir. Şairin neredeyse tüm şiirlerinin acı ve hüzünden beslendiğini söyleyen şair/eleştirmen Kleon Parashos, Karyotakis'in sanatını yaşamın zorluklarına karşı bir savunma aracı olarak kullandığını da ifade etmiştir.

1923 baharında Sağlık Bakanlığı'nda geçici memur olarak Selanik Valiliği'ne bağlı Göçmen Tedavi Merkezi'nde görevlendirilir. Deliliğin Şarkısı (Τραγούδι Παράφρονησης) adlı şiirini bu dönemde kaleme almıştır. Bu şiir, Soluk Spiroket'in (Ωχρά Σπειροχαίτη) ilk versiyonudur. Çünkü şair hayat kadınlarıyla olan ilişkileri nedeniyle frengi hastalığına yakalandığını düşünmektedir. Bir dizi tayinden sonra, Temmuz 1927'de son şiir koleksiyonu olan Ağıtlar ve Hicivler'in (Ελεγεία και Σάτιρες) basımı için bir sözleşme imzalar. Karyotakis bir yandan son kitabıyla eleştirmenlerden olumlu yorumlar alırken, diğer yandan ise çalıştığı Sağlık Bakanlığı'ndan atanarak zorunlu olarak Enfeksiyon Hastalıkları Bölümü'ne geçirilir (Dalku, 1986A). Şubat 1928'de şair, İ Elliniki (Η Ελληνική) gazetesinde yayınlanan Dürüstlük İhtiyacı: Memur Meselesi (Ανάγκη Χρηστότητος: Το Δημοσιοϋπαλληλικόν Ζήτημα) adlı makalesiyle hükümetin memurların taleplerine karşı uygulamış olduğu sert önlemleri irdeler. Bakanlığın çeşitli kademelerindeki üstleri bu eleştiriler üzerine Karyotakis'e ceza verilmesine yol açarlar. 1928'in Mart ayında ailesine hitaben kaleme aldığı mektupta Patra'daki görevi başındayken yine para cezasına çarptırıldığını anlatan şair "sabrının tükendiğini ve çalışabilmek için namussuz olmanın gerektiği bu bakanlıkta kalmanın artık ona bağlı olmadığını" belirtir (Savvidis, 1989A).

Görevinden bir süre izin alan Kostas Karyotakis sağlık durumunu öğrenmek için Paris'e seyahat eder fakat buradaki beviye uzmanları hastalığı konusunda kendisini ümitsizliğe sürüklerler. Patra'daki zorunlu görevi sona eren şair Atina'daki görevine geri döner ancak Nisan ayında alınan hükümet kararıyla Preveze Valiliği'ne tayin edilir. Aynı yıl 20 Haziran'da babasına yazdığı mektupta Karyotakis Preveze'deki görevine başladığını ancak kendisine henüz hiçbir iş verilmediğini belirttikten sonra diğer memurların içler acısı durumundan bahseder (Savvidis, 1982).

1928 yılının 20 Temmuz gecesi şair, Monolithi sahiline giderek denize atlayıp intihara teşebbüs eder. Yaklaşık 10 saat boyunca dalgalarla mücadele ettikten sonra sabahın ilk saatlerinde kıyıya vurur. Orada onu bulan bir çiftçi yardım eder. Bu olayın ardından evine dönüp kahvaltısını yaptıktan sonra odasına çekilir. Öğlen şık giyimli bir şekilde dışarı çıkarak bir tabanca almak üzere yola koyulur ve bir mağazadan satın alır. Tabancayı kontrol amaçlı deneyen şair, geri dönüp silahın çalışmadığını belirtir. Mağazadaki görevli ise güvenlik kilidinin devrede olduğunu ve bu yüzden çalışmadığını açıklar. Yaklaşık saat ikide, sahilde bulunan Cennet Bahçesi (Ουρανιος Κήπος) adlı bir kafeye oturur. Burada kahveciden kahve ve biraz kâğıt ister. Normalde çok sigara içmemesine rağmen, şair sigara üzerine sigara içerek üç saatini burada geçirir. Saat beş sularında yüklü bir bahşış vererek hesabını öder. Ardından sahildeki Ayios Spyridon'a giderek bir okalıptüs ağacının altına uzandıktan sonra silahını kalbine doğrultup tetiği çekerek hayatını sonlandırır.

Yapıtlarındaki Etkiler

Karyotakis'i eleştirenlerden Aristos Kambanis, şairin intiharından iki-üç yıl sonra kaleme aldığı yazısında şöyle bir gözlem yapmaktadır: “Yunanistan, Fransa'nın manevi taşrasıdır. Ölümde ısrar eden delikanlının acısını ifade etme yöntemine yardımda bulunan Fransız sembolistleri ya da metasembolistleri ile arasındaki benzerliği bulmak zor olmayacaktır” (Steryopulos, 2005). Konstantinos Th. Dimaras ise Eleftheron Vima gazetesinde, “büyük bir araştırma ve bilgelğe gerek kalmaksızın, her şiirinde bizden ya da yabancı bir şairden etkilendiğini söyleyebiliriz” derken, Mitsos Papanikolau bundan birkaç ay önce Laforgue'un Çağdaş Yunan şiiri üzerindeki etkisini irdelediği yazısında “ondan en canlı ve en derin şekilde etkilenen Karyotakis'tir. Baudelaire'den Paul-Jean Toulet'e kadar, geçen yüzyılın sonundaki bütün Fransız şairlerinin etkileriyle Laforgue'dan aldığı ilhamı karıştırarak bütün başarısına rağmen özgünlüğünden şüphe edilen bir eser ortaya koymuştur” yargısında bulunduktan sonra şöyle devam eder, “Karyotakis ölümünden sonra bile kendini bulmayı başaramamıştı. Kendisiyle benzeştiğini düşündüğü yabancı şairler aracılığıyla “kendini” keşfetmek için tedirgin bir şekilde mücadele ediyordu. Böylece, eserleri öyle güçlü bir şekilde etkileniyordu ki şairin kendi sesi bile bu etkiler tarafından örtülüyordu” (Varikas, 1938). Aşırı yorumlar bir kenara bırakıldığında, Karyotakis'e yöneltilen eleştirilerin tamamen temelsiz olduğunu söylemek mümkün değildir. Şairin, döneminin entelektüel ve edebi atmosferinden çeşitli şekillerde etkilendiği açıktır. Ancak bu durum, onun şiirsel yaratım sürecinin özgünlüğünü gölgelememelidir. Nitekim Tellos Agras'ın da Nea Zoi dergisinde belirttiği üzere, Karyotakis'in şiirlerinde görülen derinlikli ve özgün içerik, herhangi bir edebi kaynaktan doğrudan alınmış olmaktan ziyade, doğrudan şairin kendi iç dünyasından ve bireysel deneyimlerinden beslenmektedir. Bununla birlikte, belirli bir ölçüde yerli ve yabancı şairlerin etkisinin izlerine rastlamak da mümkündür.

Vasos Varikas'ın da (1938) belirttiği gibi “esinlendiği şairler üslup olarak kendine çok yakındı. Ancak onları taklit ettiğini ya da egemenliği onlara verdiğini asla söyleyemeyiz. Karyotakis'te kendini ifade etmeye çalışan ihtiyatlı bir karakter görmekteyiz. O, ifade etmek için içerik değil, ifade yöntemleri arayışındadır”.

Karyotakis'in eserlerinde görülen etkiler, çoğunlukla ifade biçimleri üzerinden kendini göstermektedir. Tabii ki bu durum, onun içerik anlamında hiçbir kaynaktan yararlanmadığı anlamına gelmemektedir. Aksine, şair birçok farklı kaynaktan beslenmiş; bu unsurları sistemli bir şekilde dönüştürerek yeniden yapılandırmış ve sonuç olarak onları özgün şiirsel yapısına entegre etmiştir. Karyotakis'in bu dönüşüm sürecinde ödünç aldığı unsurlar, hiçbir zaman eserin doğallığını bozacak ölçüde öne çıkmamış; şairin güçlü edebi kimliği sayesinde bu etkiler -neredeyse- bütünüyle silinerek özgünlük içinde erimiştir.

Karyotakis'in edebi kişiliğini biçimlendiren etkilerin kaynağına inmek, onun şiirsel ve estetik tercihlerinin kökenlerini anlamak açısından önemlidir. Elbette, şairin Fransızca ve Almanca gibi dillerden yaptığı çeviriler bu etkileşimi bir ölçüde gözler önüne sermektedir. Fakat, yalnızca çevirdiği metinlerle sınırlı kalmak, Karyotakis'in etkileşimde bulunduğu edebi akım ve figürleri tam olarak kavrayabilmek için yeterli değildir. Okuduğu ve benimsediği edebi metinler dikkate alındığında, bu etkilerin daha karmaşık ve çok katmanlı bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, Karyotakis'in üzerinde etkili olmuş olan akım ve kişileri değerlendirmek, daha derinlikli bir analiz gerektirmektedir.

Sakellariadis'e (1938) göre, Karyotakis gençlik yıllarında neredeyse sadece Pedikos Asteras (Παιδικός Αστέρας) ve Diaplası (Διάπλαση) dergilerini takip etmişti. Fakat bunların haricinde, yine o dönem Parnassos ve Ellas (Ελλάς) dergileriyle gerçekleştirmiş olduğu mektuplaşmalar edebi ufkunun genişlemekte olduğunu göstermektedir (Savvidis, 1965). Karyotakis'in gençlik dönemindeki düşünsel yönelimleri, büyük ölçüde dönemin muhafazakâr entelektüel eğilimleriyle örtüşmekteydi. Özellikle *katharevusa* (arı Yunanca) ile kaleme aldığı metinlerde, muhafazakâr görüşlerini ve önceki kuşak aydınlara duyduğu saygıyı açık bir biçimde dile getirmiştir. Şiir ve düzyazı yazmaya başladığı ilk yıllarında, okuma alanının oldukça sınırlı olduğu ve düşünsel eğilimlerinin geleneksel çizgide seyrettiği görülmektedir. Sakellariadis'in belirttiğine göre, 1912 ile 1916 yılları arasında Karyotakis'in ne felsefi metinlere ne de klasik edebiyata karşı belirgin bir ilgisi bulunmaktaydı. Öte yandan, halk şiiri ya da yerli edebiyat da onun duygusal ya da estetik dünyasında anlamlı bir yer edinmemişti. Karyotakis henüz üç yıllık üniversite öğrencisiyken Polemis'in Lir (Λύρα) ve Dimitris Tangopulos'un Yeni Halk Antolojisi'ndeki (Νέα Λαϊκή Ανθολογία) şiirlerin çoğunu okumuş ve tanımaktaydı fakat bunların çok azı onun gerçekten ilgisini çekmişti (Savvidis, 1965).

Karyotakis'in yabancı edebiyatla olan ilk temasları, Gençlik (Νεανικόν) dergisinde karşılaştığı, oldukça amatör bir şekilde yapılmış Voltaire, Arvers, Alfred de Musset ve Beranger çevirileriyle sınırlıydı. Şairin hem yerli hem de yabancı yazınla daha derinlikli bir ilişki kurmaya başlaması ise 1916 sonrasına, ilk şiir kitabı İnsanların ve Nesnelerin Acısı (Ο Πόνος του Ανθρώπου και των Προσώπων) üzerinde çalıştığı döneme denk gelmektedir (Sakellariadis, 1938). Bu ilgi, 1919 ile 1921 yılları arasında ikinci kitabı Yas Tutmayanlar'ı (Νηπενθή) hazırladığı süreçte daha düzenli bir nitelik kazanmıştı. Karyotakis, o dönem Numas (Νουμάς) dergisiyle çalışmaya başladığında, derginin Konstantinos Kavafis'e özel olarak hazırladığı sayı için, İskenderiyeli şairin tarzında bir şiir kaleme alıp derginin sahibi Tangopulos'a göndermişti. Ancak yine Sakellariadis'e göre, Karyotakis'in Kavafis'e olan ilgisi, tıpkı Dionysios Solomos ve Andreas Kalvos'ta olduğu gibi, çok daha sonra ortaya çıkmıştır. Şairin Fransız duygusal romanlarına ilgi göstermeye başladığını ise Hukuk Fakültesi'nden diplomasını almadan kısa süre önce kız kardeşine hitaben Fransızca kaleme aldığı dört mektuptan anlamaktayız (Savvidis, 1965). Bu romanlar, tanınmış yazarlara ait olmayan, gazetelerde tefrika hâlinde yayımlanan ve romans feuilleton denen popüler romanlardı. Karyotakis Fransız dergilerinden de etkilenerek eserler kaleme almıştır. Örneğin, Le Rire (Gülüş) adlı gülmece dergisinden yaptığı bir çeviriyi, 1919 Eylül'ünde kendi çıkardığı Baldır (Γάμπα) dergisinde Azize Danaı (Αγία Δανάη) adıyla yayımlamıştır. Ayrıca daha sonra yazacağı Pel-Mel'in temellerini oluşturan revü türündeki yazıları da yine bu dönemde kaleme almıştır (Steryopulos, 2005).

1916-1919 yılları arasındaki dönem, Karyotakis için yerli ve yabancı edebiyatla tanıştığı, hazırlık yaptığı ve edebi anlamda ufkunu genişlettiği bir süreçti. Sakellariadis (1938), bu dönemi “genel arayışlara ve özellikle yabancı şairleri daha derinlemesine incelemeye başladığı zaman” olarak tanımlar. Bu süreçten sonra Karyotakis, okumalarını daha düzenli hâle getirmiştir. Nitekim 1920 yılı Mayıs-Haziran aylarında askeri hastanede kaldığı sırada Fransızca Edgar Allan Poe şiirlerini okuduğu bilinmektedir. 1920 yılının Ağustos ayında “Oscar Wilde tarzında” yazdığı tek sahnelik ve kayıp olan Hasta (Αρρωστός) oyunundan, ve yine kayıp olan Leopardi kasidesinden Karyotakis'in Oscar Wilde ve Giacomo Leopardi okuduğunu da anlamaktayız (Savvidis, 1989A). Ayrıca, 1920'li yıllarda Avrupa'da oldukça popüler olan fütürizm akımına da ilgi duyan Karyotakis, eski dostu Sakellariadis ile fütüristik şiirler okuyup aynı tarzda şiirler kaleme alıyordu.

İkinci şiir koleksiyonu Yas Tutmayanlar (Νηπενθή) üzerinde çalıştığı dönemde önceliğini yabancı edebiyat okumalarına vermiş olsa da, Karyotakis yerli edebiyatçılara yönelik ilgisini bütünüyle yitirmemişti. Sakellariadis'in (1938) aktardığına göre; “sert katharevusa dili ve benzer melankolik

havasıyla kendine yakın hissettiği Paparrigopulos onun hoşuna giderdi. Çağdaş edebiyatçılardan daha çok Malakasis'i, sonrasında Porfyas'ı tercih ediyordu. Gençlerden ise Filyras, Raftopulos –bu ikisiyle de arkadaştı–, Uranis ve Lapathiotis'i okumaya değer görüyordu.” Karyotakis'in ikinci şiir kitabında yer verdiği çeviriler, onun bu dönemde yabancı edebiyata yönelik okuma tercihlerini çeşitlendirdiğini göstermektedir. Kitapta Heine, Mistral, Baudelaire, Guérin gibi şairlerin eserlerinden yaptığı çeviriler vardı. Buna karşın, önceki dönemlerde ilgi duyduğu Ronsard, Samain veya Maeterlinck gibi isimlerin çevirilerine bu kitapta yer vermemişti. Öte yandan Steryopulos'a (2005) göre, Mistral ve Ebner-Eschenbach gibi şairlerin çevirilerinin kitaba dahil edilmesi büyük olasılıkla bilinçli bir seçimden ziyade, Karyotakis'in bu şiirlere bir yerde rastlaması ve onları çeviriye değer bulmasıyla açıklanabilir.

Karyotakis'in ikinci şiir kitabında kaleme aldığı çevirilere bakıldığında, onun hangi yabancı kaynakların etkisi altında kaldığı ve hangi metinleri rehber olarak benimsediği açıkça görülebilmektedir. Bu anlamda şairin esinlendiği başlıca kaynak; ilk cildi 1915, ikinci cildi ise 1917 yılında yayımlanan fakat uzun yıllar boyunca büyük ilgi gören Fransız sembolist ve metasembolist şairleri bir araya getiren Poètes d'Aujourd'hui (Günümüzün Şairleri) antolojisidir. Zengin biyografik ve bibliyografik notlarla desteklenen bu antoloji, Savaşlar Arası dönemde Yunan edebiyatında neo-sembolist ve neo-romantik eğilimleri benimseyen şairlerin Fransız “uzaktan akrabalarıyla” tanışmalarını mümkün kılan temel kaynaklardan biri olmuştur. Karyotakis de doğal olarak bu eserden yoğun biçimde faydalanmıştır. Kendisinin son iki kitabında yer alan çevirilerin neredeyse hepsinin söz konusu antolojide de yer alması bu ilişkinin en somut kanıtıdır.

1921 sonrasında, son şiir kitabının hazırlıklarıyla meşgul olduğu dönemde, Karyotakis'in Kavafis ve Kalvos gibi önemli isimler dâhil olmak üzere yerli edebiyata olan ilgisi belirgin biçimde azalmıştı. Karyotakis'in, Kavafis'in şiirlerini derinlemesine inceleme fırsatı bulamamış olmasının olası nedenlerinden biri, söz konusu dönemde Kavafis'in şiirlerinin henüz kitap hâlinde yayımlanmamış oluşudur. Kavafis, 1928'de son kitabını kendisine gönderen Karyotakis'e 1907-1915 yıllarında yazdığı 38 şiirden oluşan bir şiir seçkisini göndermiştir (Savvidis, 1989A). Ne var ki, o sene Temmuz'da yaşamını sonlandıran Karyotakis, bu gönderiyi hiçbir zaman teslim alamamıştır. Ayrıca, -ikisi de 1922 yılında basılan- Fotis Yiofillis'in Anthologia Ton Neon Piiton Mas (Ανθολογία των νέων ποιητών μας) ve Tellos Agras'ın Oi Nei (Οι Νέοι) adlı şiir antolojileri de kütüphanesinde yer almaktaydı. Steryopulos'un (2005) belirttiği gibi, şair bu dönemde ve sonrasında takip ettiği edebi dergilerle işbirliği de yapmaktaydı. İstanbul'da basılan Logos (Λόγος), Mısır'ın entelektüel merkezi İskenderiye'de yayın hayatını sürdüren Aleksandrini Tehni (Αλεξανδρινή Τέχνη) ve Nea Zoi (Νέα Ζωή), son olarak ise “yerli” yayınlar olan Numas (Νουμάς), Espera (Εσπέρα), Musa (Μούσα), Nea Tehni (Νέα Τέχνη) ve o dönem henüz kurulmuş olan Nea Estia (Νέα Εστία) bu dergilerden bazılarıydı.

1924 yılından sonra Karyotakis'in temel okumalarını yabancı edebiyat oluşturunuyordu. Edebiyatçı dostu Petros Haris'e gönderdiği ve “çağdaş Yunan edebiyatının gelişigüzelliğinden” bahsettiği mektubu, 1927 yılının yazında Sakellariadis ile iki yıllık bir sürenin ardından buluştuklarında sarfettiği “artık Yunan edebiyatı okumuyorum” sözünün dışında “Karyotakis'in kütüphanesinde de neredeyse hiç Yunanca kitap bulunmuyordu” (Sakellariadis, 1938). Şairin ölümünün ardından birkaç aile evine dağılmış olan sınırlı sayıdaki kitabı belgeleyerek bir envanter hazırlayan kuzeni avukat Aris P. Nikoletopulos'un söz konusu listesinde Yunanca veya Yunanistan'da basılmış herhangi bir kitaba rastlanmamaktadır. Fransız yazarlar dışındaki isimlere ait eserlerin bile yalnızca Fransızca çevirileri yer almaktadır. Liste şu şekildedir:

- Dostoyevski, Fyodor. Humiliés et Offensés. Plon, Paris, 1884.
- Barrett-Browning, Elizabeth. Poèmes et Poésies. Stock, Paris, 1905.
- Nietzsche, Friedrich. Ecce Homo – Poésies. Mercure de France, Paris, 1916.
- Verlaine, Paul. Choix de Poésies. Bibliothèque Charpentier, Paris, 1914.
- Claudel, Paul. Cinq Grandes Odes. N.R.F., Paris, 1913.
- Flaubert, Gustave. Madame Bovary. Internationale Bibliothek, Berlin, 1922.

- Lamartine, Alphonse de. Méditations Poétiques. Internationale Bibliothek, Berlin, 1922.
- Gide, André. Prétextes. Mercure de France, Paris, 1923.
- Cocteau, Jean. Poésies. Gallimard, Paris, 1925.
- Balzac, Honoré de. La Peau de Chagrin. Collection Nelson, Paris.
- Chateaubriand, François-René de. Atala – René. Flammarion, Paris.
- La Poésie Lyrique Russe du XIXe Siècle. La Renaissance du Livre, Paris.
- Lermontov, Mikhail. Œuvres Choiesies. La Renaissance du Livre, Paris.
- Poe, Edgar Allan. Histoires Extraordinaires. Collection Nelson, Paris.
- Pouchkine, Alexandre (Puşkin). Œuvres Choiesies. La Renaissance du Livre, Paris.

Her ne kadar söz konusu kitap listesi, Karyotakis'in kütüphanesinin kurtarılabilen çok küçük bir bölümünü temsil etse de, bazı çıkarımlarda bulunmamıza engel değildir. İlk olarak, şairin yalnızca şiirle sınırlı kalmayıp, Fransız ve Rus edebiyatının önde gelen roman yazarlarını da takip ettiği görülmektedir. Öte yandan Claudel, Cocteau ve Gide gibi isimlerin yer aldığı kitaplar, şairin çağdaş Fransız edebiyatını da yakından izlediğini göstermektedir. Kitapların basım tarihlerine bakıldığında ise, Karyotakis'in bu önemli düzyazı eserleri 1922'den önce okumadığı anlaşılmaktadır. Bu bilgiler ışığında ulaşılan en güçlü çıkarım, şairin yabancı edebiyatla kurduğu ilişkinin büyük ölçüde Fransızca üzerinden şekillendiğidir. Bu noktada, 1922-1928 yılları arasında yazdığı ancak günümüze ulaşmamış olan Fransızca şiirleri ve Fransız edebiyatçılarına duyduğu ilgi, bu tespiti destekleyen önemli unsurlar arasında yer almaktadır.

Karyotakis, yaşamının son döneminde ise özellikle Carco ve “Fantaisistes Okulu” şairlerini okumayı tercih ediyordu. 1926 yılında Sakellariadis'e gönderdiği mektupta güya kendi yazmış gibi Carco'nun Epistoli [Mektup] şiirinin çevirisini göndermişti (Savvidis, 1989A). Ayrıca Kleon Parashos'un tanıklığına göre ise “Karyotakis Paris'ten döndüğünde ona meclis kütüphanesinde Carco'nun etkilerinin bariz şekilde görüldüğü Fransızca şiirlerini okumuştur”. Yine Sakellariadis'ten (1938) öğrendiğimize göre Karyotakis “önceleri Ronsard, daha sonra Baudelaire, Verlaine, Claudel, Villon ve Laurent Tailhade okumaktayken, yaşamının son yıllarında temel olarak etkilendiği akımın temsilcilerinden olan Carco ve Laforgue okumayı tercih ediyordu.” Karyotakis'in son şiir kitabında yer alan çeviriler, onun edebi ilgileri ve okuma tercihleri hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Kitapta yer alan çeviri şiirlerin yazarları arasında Baudelaire, Carco, Comtesse de Noailles, Corbière, Heine, Lenau, Laurent Tailhade, Mathurin Régnier, Moréas, Spire, Toulet, Viele-Griffin, Verlaine, Villon ve André Spire gibi isimler bulunmaktadır. Bu liste, şairin ilgi duyduğu edebi çevrelere dair genel bir çerçeve sunmakla birlikte, bazı istisnalara da işaret etmektedir. Örneğin, Karyotakis'in okuma tercihleri arasında yer aldığı bilinen Henry Spiess ve Laforgue bu çeviriler arasında yer almazken, Lenau gibi daha mesafeli yaklaştığı isimlerin çevirileri mevcuttur. Bu durum, çeviri seçimlerinin her zaman bireysel okuma zevkiyle tam anlamıyla örtüşmediğini göstermektedir. Şairin okuma pratiği, büyük olasılıkla Carco ve Fantaisistes Okulu şairleriyle sonlanmaktadır. Bununla birlikte Karyotakis'in başka hangi yazarları veya şairleri okuduğunu belirlemek mevcut kaynaklarla mümkün görünmemektedir.

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu şairin son kitabındaki çevirilerine bakarak açığa çıkarabiliriz: Viele – Griffin, Verlaine, Heine, Comtesse de Noailles, Toulet, Andre Spire, Laurent Tailhade, Moreas, Carco, Mathurin Regnier, Villon, Lenau, Baudelaire, Tristan Corbiere. Her ne kadar bu isimlerin arasında okumayı tercih ettiklerinden Laforgue ve Henry Spiess gibi isimler bulunmasa da, daha ilgisiz olduğu Lenau gibi isimlere de rastlamaktayız. Karyotakis'in okumayı tercih ettiği isimler muhtemelen Carco ve Fantaisistes Okulu şairleriyle sona ermektedir. Şairin başka kimleri okuduğunu bilmemiz ise mümkün değildir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Karyotakis'in edebi serüveni, sadece bireysel melankolinin veya toplumsal yabancılaşmanın bir dışavurumu değil; aynı zamanda modernizmin Yunan şiirindeki temsil biçimlerinden biridir. Şairin eserlerinde görülen etkiler, döneminin Avrupalı edebi akımlarıyla kurduğu seçici ve eleştirel etkileşim üzerinden şekillenmiş; özellikle Fransız sembolizmi, metasembolizm ve Fantaisistes Okulu gibi yönelimler bu oluşumda belirleyici rol oynamıştır. Gençlik yıllarındaki muhafazakâr yaklaşımlar ve sınırlı yerli kaynaklara yönelim zamanla yerini çok daha karmaşık ve dışa açık bir okuma pratiğine bırakmıştır. Özellikle *Poètes d'Aujourd'hui* gibi dönemin önemli antolojileri, Karyotakis'in çeviri yoluyla edebi diyaloga girdiği temel metinler arasında yer almıştır.

Şairin bireysel kitaplığına ilişkin elde kalan veriler, onun Fransızca üzerinden şekillenen edebi dünyasını açıkça ortaya koymaktadır. Fransız romanı, lirik şiiri ve çağdaş düşünce geleneğiyle kurduğu bağ, onun poetikasında hem biçimsel hem de içeriksel dönüşümleri mümkün kılmıştır. Bununla birlikte, Karyotakis'in şiirlerinde bu etkiler hiçbir zaman doğrudan aktarım düzeyinde kalmamış; güçlü bireysel üslubu sayesinde dönüştürülmüş ve içselleştirilmiştir. Dolayısıyla, şairin eserlerinde görülen dış etkiler, yaratıcı bir yeniden yazımın ve kişisel bir anlam üretiminin sonucudur.

Sonuç olarak, Kostas Karyotakis'in şiirsel üretimi, hem dönemin edebi atmosferine duyarlı hem de bu atmosferi dönüştüren özgün bir poetik tavrı yansıtmaktadır. Onun edebiyatla kurduğu ilişki, taklitten uzak, seçici ve eleştirel bir özümsemeye dayalıdır. Bu yönüyle Karyotakis, yalnızca 1920 Kuşağı'nın değil, tüm modern Yunan şiirinin gelişiminde özgün bir duruş sergilemiş; bireysel trajedisıyla değil, estetik tutarlılığı ve yaratıcı gücüyle hatırlanması gereken bir figür hâline gelmiştir.

KAYNAKÇA

- Baudelaire, Charles (2001). *Les Fleurs du Mal* (Kötülük Çiçekleri), Çev. Ahmet Necdet, İstanbul: Adam Yayınları.
- Beaton, Roderick (1986). *İsagogi Sti Neoteri Elliniki Logoteknia*, Atina: Nefeli.
- Dalku, Yeorgia (1986A). Konstantinos Yeorgiu Karyotakis: Dimosios İpallilos eks Athinon, *Metatethis is Prevezan Eshatos...*, Atina: Kastanyotis.
- Dalku, Yeorgia (1986B). O Karyotakis Ke İ Epohi Tu, *Diavazo Dergisi*, Sayı 157, 45-50.
- Ozansoy, Esin (2013). Kostas G. Karyotakis ve Charles Baudelaire, *İstanbul Üniversitesi Dilbilim Dergisi*, Sayı 29, Cilt I, 15-30.
- Politis, Linos (1985). *İstoria Tis Neoellinikis Logotekhnias*, 5. bs., Atina: Morfotiko İdrima Ethnikis Trapezis.
- Porfyras, Lambros (1920). *Skies*, Atina: Y. Vasileiu Yayınları.
- Sakellariadis, Harilaos (1938). K. Y. Karyotakis: *Apanta Emmetra Ke Peza*, Atina: Govostis.
- Sakellariadis, Harilaos (1973). *Pende Anekdoties Ke Dio Agnostes Epistoles Tu Karyotaki*, *Filologiki Protohronia*, 55-60.
- Savvidis, Y.P. (1965). K. Y. Karyotakis: *Apanta Ta Evriskomena*, C. II, Atina.
- Savvidis, Y. P. (1982). *Yiro Stin Allilografia Tis Marias Poliduri*, *Nea Estia*, 111-116.
- Savvidis, Y. P. (1987). *İ Apoheretistiria Epistoli Tu K. Y. Karyotaki*, *Kerkyra: Porfiras*, 199-207.
- Savvidis, Y. P. (1989A). N. M. Hacidaki, Mariliza Miçu: *Hronografia K. Y. Karyotaki (1896-1928)*, 2. bs., Atina: Morfotiko İdrima Ethnikis Trapezis.
- Savvidis, Y. P. (1989B). *Sta Hnaria Tu Karyotaki (1966-1988): Mikra Filologika Meletimata, Omilies, Ke Kritika Arthra Me Agnosta Kimena*, Atina: Nefeli.

- Steryopulos, Kostas (2005). İ Epidrasis Sto Ergo Tu Karyotaki, 2. bs., Atina: Sokoli.
- Trivizas, Sotiris (2015). Ellassones Piites Tu Mesopolemu, Atina: Kastanyotis.
- Varikas, Vasos (1938). K. Y. Karyotakis: To Drama Mias Yenias, Atina: Govostis.